om met groote woorden den Minister des Konings de snerpendste verwijten in het aangezicht te slingeren.

Nu is hieraan ongetwijfeld een droeve kant.

Het doet toch pijnlijk aan, wanneer men den heer Spin, die professie doet van de Christelijke religie, op die wijs en in zulk een blad tegen een medebelijder van den Christus ziet optreden. En niet minder grieft het, als men een man van Christelijke professie, op zulk een tergende en hoonende wijze in het openbaar een van 's Konings Ministers hoort toespreken.

Maar toch is er aan heel deze zaak ook een *goede* zijde.

Er bestaat nu namelijk kans, dat heel het Classicaal verzinsel van een overrompeling der Nieuwe kerk door de heeren Lohman c. s., eens voorgoed de wereld uitraakt.

Dit zou reeds lang geschied zijn, bijaldien deze zaak vroeger voor den rechter had kunnen komen, en men, gelijk wij gewenscht hadden, reeds op 7 Januari 1886 een actie om schadevergoeding tegen Ds. Westhoff had ingediend.

Dat dit destijds niet geschiedde, beschouwen we nog als een fout. Een fout, die allicht ten gevolge had kunnen hebben, dat in rechterlijken zin nooit het klare licht over deze gebeurtenis ware opgegaan.

En in zooverre is het gelukkig, dat Mr. Spin deze fout thans herstellen komt.

Nu komt de zaak voor den rechter, en zal zonneklaar blijken dat de toedracht der zaak deze was:

1°. Dat Ds. Westhoff c. s. zich zonder eenig recht veroorloofd hadden in het gebouw der Nieuwe kerk als beheerders op te treden, er deuren te sluiten en bewakers te stellen.

2°. Dat de toenmalige kerkvoogden, toen zij volgens de verplichting hun door hun reglement opgelegd, deze overrompeling ongedaan hebben gemaakt, slechts hun onbetwistbaar wettig beheersrecht hebben gehandhaafd.

3°. Dat noch de heer Lohman noch de heer Kuyper in heel deze zaak *gehandeld* hebben, maar dat gehandeld is door de toenmalige gecommitteerden van de Nieuwe kerk, de heeren Rutgers c. s.

En 4°. dat de heer Lohman met geen ander doel in de Nieuwe kerk aanwezig is geweest, dan om zijn vrienden juridisch in te lichten, omtrent de bevoegdheden der politie en de juridische grenzen, die door de wet voor hun eigen bevoegdheden waren afgebakend.

Of de rol door de politie destijds gespeeld, *en règle* zal blijken, is een vraag, waarop we het antwoord wachten.

Althans wat het mededeelen van politierapporten aan derden betreft, wagen we dit nu reeds te betwijfelen.

Opmerkelijk is het intusschen dat *Recht voor Allen* het thans voor de politie opneemt tegen de Doleerenden.

Te opmerkelijker, omdat men destijds onder meer gelasterd heeft, dat in 1886 de leiders der Doleantie met de leiders der Socialisten onder één deken sliepen.

Nog altoos schijnen sommigen in den waan te verkeeren, dat het voegzaam is een hoogleeraar in de heilige godgeleerdheid te betitelen als *Hoogeerwaarde, Hoggeleerde Heer*.

Wat nu dien tweeden titel betreft, daar zullen we het zwijgen toe doen. Want wel schuilt ook in dezen titel een spikkeltje van menschelijke ijdeltuitigheid; wraakt de Schrift al zulke titels meer dan dat ze die steunt; en zou het niet kwaad zijn, er het snoeimes eens in te zetten. Maar deze titel van „Hooggeleerde" is aan de Theologische professoren met al hun overige ambtgenooten gemeen, en eischt in ons blad dus geen opzettelijke bespreking.

Maar wel komen we op tegen die bijvoeging van „Hoogeerwaarde."

„Hoogeerwaard" is een titel die thuishoort in de Roomsche hiërarchie, niet onder Gereformeerde broederen.

Voert een kerk een hiërarchie in, zoodat de ééne ambtsdrager of het ééne bestuur *hooger* staat dan het andere, alsdan is er zeker aanleiding, om dit ook in de titulatuur uit te drukken.

De *Roomsche* kerk met haar kapelaans, pastoors, dekens, bisschoppen, aartsbisschoppen, patriarchen, kardinalen en pausen, bezit daarom ook een breede titulatuurladder, die van het „eerwaarde" voor den kapelaan opklimt tot het „Z. Heiligheid" voor den paus.

En zoo kan er van een trap van titulatuur ook sprake zijn onder de *Synodale* hiërarchie, die den *Kerkeraad* als een *lager* bestuur beschouwt, waarboven het *Classicaal* bestuur staat, dat op zijn beurt door het *Provinciaal* bestuur wordt geregeerd, tot ten slotte dit weer onderworpen is aan het *Synodaal* bestuur.

De leden toch van deze lagere en hoogere en hoogste besturen worden nu reeds onderscheiden als Eerwaarde, Weleerwaarde en Hoogeerwaarde Heeren, en konden nog scherper ingedeeld in de *Eerwaarde* Heeren van den lagen kerkeraad, de *Zeer eerwaarde* Heeren van het Classicaal, de *Hoogweleerwaarde* Heeren van het Provinciaal en de *Hoogeerwaarde* Heeren van het Synodaal bestuur. En in verband hiermee kan ook aan de Synodale hoogleeraren de titel gegund van *Hoogeerwaarde Hooggeleerde* Heeren, omdat ze door het Synodaal bestuur zijn aangesteld.

Maar op Gereformeerd terrein, waar men uit beginsel tegen elke hiërarchische trap is gekant, is het gebruik van zulke titels weinig minder dan een beleediging, en stellig een ondoordachte verloochening van beginselen.

De leden van een Gereformeerde *Synode* staan precies in waardigheid gelijk met de leden van een Gereformeerden *kerkeraad*. Eer staan de kerkeraden nog boven de Synode, in zooverre de Synode van de kerkeraden uitgaat. Een Gereformeerde Synode is niets dan een uitgebreide kerkeraad, of wil men, een bijeenvoeging van alle kerkeraden door deputaten.

Zij die zelfs aan de Voorloopige Synode van Leeuwarden nog stukken inzonden onder de titulatuur van *Hoogeerwaarde* vergadering, sloegen dus de plank geheel mis. Kiest men voor een kerkeraad de titulatuur van Eerwaarde, dan moet Eerwaarde ook de titulatuur voor de Synode zijn.

Een *hooger* of *lager* bestaat hier niet.

Maar nog erger wordt het, zoo men een Gereformeerd hoogleeraar in de heilige godgeleerdheid „Hoogeerwaarde" gaat noemen.

Immers „Hoogeerwaarde" is geen wetenschappelijke, maar een zuiver *kerkelijk*-hiërarchische titel; en een Gereformeerd hoogleeraar bekleedt als zoodanig *geen* kerkelijken rang.

Ware hij tevens „doctor ecclesiae, dan zou hij als zoodanig een kerkelijken titel kunnen bezitten; maar deze zou nooit anders dan » Weleerw. Zeergeleerde" kunnen zijn.

Men late van deze „hiërarchische" titulatuur — droeve rest van nawerking uit de Synodale organisatie — onder ons dus eens voorgoed af.

Is een hoogleeraar in de heilige godgeleerdheid tevens emeritus predikant, gelijk bijna altoos het geval is, dan kan men hem *Weleerw. Hooggeleerde Heer* noemen, maar *Hoogeerwaarde* heelt op Gereformeerd terrein nooit slot noch zin, en is onder Calvinisten een pure ongerijmdheid.

Reeds nu heeft de kerkeraad van Nieuwerkerk zijn besluit van schorsing, op advies der classis van Gouda, ingetrokken.

Dit mocht verwacht, en zoo is ook dit droef incident weer ten einde.

Toch zij het ons geoorloofd, aan dezen afloop nog een enkel woord toe te voegen.

In tamelijk uitgebreiden kring heeft men zich o. i. op te sterke wijze aan dit incident geërgerd. Iets, wat niet gezegd wordt, alsof we dit incident ook maar eenigszins in bescherming namen. Integendeel, ook o. i. is dit scherpe, en met de Dordsche kerkenordening strijdige, besluit van den kerkeraad van Nieuwerkerk op geenerlei wijze goed te praten.

Maar wel komen we op tegen hen, die, wijzende op dit incident, vragen, of dit nu de vruchten van de Gereformeerde kerkenordening zijn, en of het daar nu henen moet?

En dan zij ons antwoord, dat juist in dit incident de voortreffelijke werking der Gereformeerde kerkenordening op uitstekende wijze gebleken is. Immers, juist krachtens het verband, waarin deze kerk met de overige kerken stond, is deze zaak op de classis van Gouda gekomen. De classis heeft haar advies gegeven. En niet meer dan dit advies is noodig geweest, om de zaak uit de wereld te helpen.

Zoolang we met feilbare menschen te doen hebben, zal er altoos nu en dan iets voorkomen, dat pijnlijk aandoet. Maar de vraag waarop het aankomt is, of de kerken op den duur beter varen bij een herstellen van de kerkeraden, in de hun toekomende macht, dan wel bij een kortwieking van die macht, gelijk men, uit vrees voor misbruik, had ingevoerd.

En dan staat het o. i. vast, dat het wederopwaken van het zelfbesef der kerkeraden niets te duur gekocht is, ook al moet dit nu en dan tot een verkeerd en afkeuringswaardig besluit leiden.

Onder de Synodale organisatie zijn vooral de plattelandskerkeraden niets dan een dominees-*clague*. Noch de ouderlingen noch de diakenen hebben ook maar iets te zeggen. Dominee spreekt, en heel de kerkeraad zegt Amen. En waagt soms een enkel kerkeraadslid het een eigen oordeel te hebben, dan klaagt dominee bij het Classicaal bestuur, en de weerspannige krijgt een slot op den mond.

Dusdoende worden de ouderlingen en diakenen tot ingebalsemde mummiën verlaagd, en is het kerkelijk leven *dood*.

En dit nu mag niet.

De kerkeraad moet leven; moet denken; moet besef van roeping en verantwoording voor God hebben; en eerst waar hij in dien zin opleeft, kan het kerkelijk leven bloeien.

Om een rechtvaardig oordeel te vellen, moet men dus niet alleen zien op dit incident, maar daartegenover in de andere schaal leggen al de geestelijke activiteit, die door het herstel van de kerkeraadsmacht in ons kerkelijk leven ontwaakt is, en zich afvragen: Zou ik dat alles weer missen willen, alleen om het gevaar van zulk een droef incident voor de toekomst te ontgaan?

En dan zal elk goed Gereformeerde zeggen: *Dat nooit.* Dan zal hij veeleer zijn God danken, dat ook de beide andere ambten weer uit hun doodslaap zijn opgestaan; en volmondig erkennen, dat ook bij dit incident in de kerkenordening zelve het geneesmiddel geboden was om de geslagen wonde te heelen.

Iets wat te eerder mag gezegd, omdat het hier een kerkeraad gold, die nog pas van onder het Synodaal régime uitkwam, en dus met zich bracht die geestelijke en zedelijke verzwakking, die het leven onder die organisatie voor elk onzer na zich sleepte.

Moge de Kerkeraad zich maar voor God verootmoedigen over de handeling, waarin hij in overijling verliep, en lijde hij meé met zijn lijdenden Dienaar.

KUYPER.

Uit de Pers.

De heer docent De Cock geeft in de *Bazuin* een critiek ten beste, die in één zelfden toonaard met het schrijven van Ds. Van Lingen speelt, en hierop neerkomt, dat de Doleerenden niet meenen wat ze zeggen, en iets anders voorwenden dan wat ze bedoelen.

Hij noemt dit kwaad »hoogere politiek," blijkbaar zinspelende op het »considerations, of higher policy," maar zonder ook maar eenigszins rekening te houden met wat de Engelsche staatsman hieronder verstaat.

Docent De Cock kent tweeërlei politiek, een *hoogere* en een *lagere*, en van de eerste zegt hij dit:

> Er is, zoo zeide onlangs iemand tot mij een *lagere* en een *hoogere* politiek. Tot de hoogere politiek behoort dat men een bepaald doel voor oogen heeft en dat doel zocht te bereiken door dat doel niet dadelijk te openbaren, maar de bereiking er van door verschillende wegen voor te bereiden en hiervoor verschillende personen en middelen te gebruiken,
>
> Dat deze hoogere politiek, o zoo licht kronkelpaden gaat betreden en zich niet alleen van strikt eerlijke middelen bedient ligt voor de hand, en evenzoo, dat alleen de ingewijden de gangen van de hoogere politiek kunnen nagaan.
>
> Wat mijn betreft, ik heb nog nooit in die hoogere politiek lust gehad, en betreur het altoos als ik van die hoogere politiek op de erve van de kerk meen overgebracht te zien. Wat op het gebied van den Staat misschien geheel of voor een deel zich rechtvaardigen laat, is dit nog in geen geval op het gebied van de kerk en laat zich niet verdedigen met het woord van den Apostel: »Alzoo ik listig was heb ik u met bedrog gevangen." Zeer terecht toch merken onze randteekenaars op, dat niet Paulus zelf dit zegt van zich zelven maar dat het eene beschuldiging is tegen hem ingebracht van de valsche apostelen; eene beschuldiging die hij van zich werpt en waartegen hij zich verdedigt. (2 Kor 12)
>
> De geschiedenis te Noordwijk, of liever het door *de Heraut* over die geschiedenis geschrevene en het geen, vooral in den laatsten tijd, zooal geschreven wordt in verschillende kerkbodes, doet mij vreezen dat de hoogere politiek thans zoo sterk mogelijk in practijk wordt gebracht in zake de vereeniging der Doleerenden en Christelijke Gereformeerden.
>
> Met de leus: *Vereeniging van alle Gereformeerden in den lande is plicht voor God*, gaan alle geretormeerden mee; en zij vond van den beginne af bij de Chr. Geref. kerk onvoorwaardelijke instemming.
>
> Dat achter die leus verborgen kon liggen, dat de Chr. Geref. kerk haar standpunt zou moeten opgeven; de afscheiding van de Hervormde kerk als eene valsche kerk zou moeten verzaken, om in de wateren der doleantie te vervloeien; werd wel door enkelen uitgesproken en door velen vermoed, doch in de Conceptacte werd het niet met evenzoo vele woorden gezegd; en wat nu onlangs door de Synode te Leeuwarden als grondslag der vereeniging werd aangegeven scheen dit vermoeden als geheel ongegrond te veroordeelen.
>
> Maar nu komt ter goeder of ter kwader ure de geschiedenis te Noordwijk, en de redacteur van *de Heraut* heeft een kijkje op die geschiedenis gegeven waardoor het ons gegund is een kijkje te doen achter de schermen en waardoor het vermoeden of de vrees van velen dat de leus: *Vereeniging van alle Gereformeerden in den lande is plicht voor God*, niet minder als middel dan wel als doel werd gebruikt, zeer is versterkt, indien al niet bevestigd.

Ook hier is dus iemand aan het woord, die in het hart kan lezen en iemands verborgen bedoelingen bespiedt, en zich op dien grond het recht aanmatigt hierover een oordeel te vellen.

Dit zal dan nu zeker de onvolprezene »*lagere* politiek" zijn, die tegen de afgekeurde »*hoogere*" overstaat.

Doch hoe dit zij, we weten nu waaraan we toe zijn.

Nu men *au bout de son Latin* is, begint men de *eerlijkheid* van ons bedoelen te ontkennen en ons karakter aan te tasten.

En dat doen mannen, die zich als broeders aandienen.

Gevoelen ze dan niet, hoe ze door zoo ellendige, hunner onwaardige tactiek, althans den *persoonlijken* broederband afsnijden?

De *Hoop* vernam dat de Genootschapskerkeraad te Rotterdam, bij manier van een voorjaarsschoonmaak, op eenmaal een geheele massa »Doleerenden" met den ragebol uit zijn huis heeft verwijderd.

Het was zoo aangelegd, dat men een verklaring thuis kreeg, die men teekenen moest, en waarbij men den eed van trouw aan de Synode in Den Haag zwoer. Wie dat stuk nu niet teekende, kreeg de bons.

Hiervan nu zegt de *Hoop:*

> Zietdaar nu een afdoend bewijs, dat, volgens de reglementen van het Hervormd Genootschap, geen „vonnissen" worden uitgesproken, of »straf" wordt toegepast!
>
> Ja maar . . . hier geldt het geen Pelagianen, Arminianen, Groningers; geen Modernen; geen Atheisten, maar . . . »DOLEERRENDEN." En op die kan niet anders toegepast worden dan HALSRECHT.
>
> Schreit het niet ten hemel!
>
> Waar de zich noemende »Kerkeraad der Ned. Herv. gemeente te Rotterdam," zelfs de hoeren en tollenaars laat staan »afgesonderlijke zondaars," maar die toch nooit een voet in de kerk zetten, gelijk alle open, bare vertreders der zuivere leer »ongemoeid" laat, „ONTZET" hij uit het *Lidmaatschap* der Kerk" personen, onberispelijk van leer en wandel, maar die hun naam niet geplaatst hebben, of gehouden worden dit niet gedaan te hebben, op een zekere verklaring, dat zij van geenerlei verbinding staan tot de vereeniging zich noemende Ned. Gereform. Kerk Doleerende."
>
> Gehoel daargelaten de vraag, of hij zelfs *volgens de reglementen van het Genootschap* het minste recht had, zulke een verklaring van wie ook te eischen; en verder, zonder eenigen grond, aannemende, dat het stuk ter onderteekening in handen van de betrokken personen is gekomen, en zelfs de mogelijkheid niet onderstellende, dat zij het geteekend kunnen hebben teruggezonden, maar dat het op de post is verloren gegaan, *ontzet* deze zich noemende »Kerkeraad" personen van het »lidmaatschap der Kerk" omdat zij gehouden worden te zijn, leden van »eene Vereeniging, zich noemende: Nederduitsche Gereform. Kerk (doleerende-)"
>
> Van ledere andere Vereeniging, bijv. van de Vrijmetselaarsloge, van het Tooneelverbond, van moderne predikanten tot verbreiding der leugen, van kroeghouders tot bescherming van den drankhandel enz., kan men lid zijn zonder dat deze »Kerkeraad" daarin eenig bezwaar ziet, dat men ook lid zij der Nederl. Hervormde Kerk," met uitoefening van al de rechten, en in het genot van al de voorrechten daaraan verbonden. Doch tot de »Vereeniging zich noemende: Nederduitsche Gereformeerde Kerk (doleerende)," kan nie mand »behooren zonder zich schuldig te maken aan verstoring van orde en rust in de Nederlandsche Hervormde Kerk." En daarom werpt de zich noemende »Kerkeraad" dezulken uit de Kerk; ONTZET ze van het lidmaatschap; snijdt ze af als verrotte leden; geeft ze over aan den Satan.
>
> Dus luidt de ondubbelzinnige verklaring van den zich noemenden »Kerkeraad" in dit »vonnis," maar daarmede is dan ook zijn geheele handeling, en staat geheel de Synodale Organisatie geoordeeld.

Het pleit voor de taaiheid van de *Hoop*, dat haar redactie zich over soortgelijke extravagantiën nog warm kan maken. Ons gelukt dit niet meer. Het is misschien niet goed, maar zulke machtsvertooningen laten ons ten eenemale koud.

Over het Synodaal »gescharrel" met de leertucht, laat de redactie van de *Hervorming* zich niet minder kras uit dan wij:

> Wij hebben er ons overigens geen oogenblik mede gevleid, dat de Synode er toe zou komen een voorstel te doen tot wegneming van de bedoelde woorden uit het Reglement voor O. en T. Zulke radicale dingen durft men niet aan. En van het standpunt, dat de Synode gewoon is in te nemen en waarop van principieele behandeling der zaken geen sprake is, is dit te rechtvaardigen. Maar waarom dan het kind niet eenvoudig bij zijn eigen naam genoemd? »Zoolang wij aan 't roer zijn, kan dat voorschrift geenerlei kwaad; en we krijgen allerlei geharrewar, als wij 't zouden willen wegnemen." Men kome er voor uit, dat dit der lange rede korte zin is, dan behoeft men »van de overtuiging dat men als Christenenen Protestanten prijsstelt enz. enz." niet te gewagen. Zij wordt trouwens door niemand in twijfel getrokken, al zijn er die haar voor zelfbedrog verklaren.

Zóó is het.

Totaal beginselloos. Pure opportuniteitstactiek. »Zoolang wij het heft in handen hebben, loopt het toch goed, en anders krijgen we geharrewar!"

Wat realistisch-plat uitgedrukt, maar zoo is metterdaad der heeren *intieme* redeneering.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

NIEUWERKERK, 4 Sept. De kerkeraad der Ned. Ger. gemeente, bericht bij dezen, dat hij op advies der classe, de opschorting van hun leeraar heeft ingetrokken.

Namens den kerkeraad,
J. VAN DER HAM.

Verslag van de gecombineerde classisvergadering van Overijsel en Drente, gehouden te Zwolle op 27 Aug. 1890.

Tegenwoordig waren 3 predikanten, 24 ouderlingen en 3 diakenen, vertegenwoordigende 15 kerken. Drie predikanten waren met kennisgeving afwezig. De kerken van Hardenberg en Heemse hadden geen afgevaardigden gezonden.

Ds. Kruijswijk van Hoogeveen opent deze vergadering met gebed, na het zingen van Ps. 105 : 5 en het lezen van Ps. 119 : 89—104.

De credentialen werden behoudens eenige kleine opmerkingen goedgekeurd. Het moderamen wordt gekozen met den uitslag: Ds. Kruijswijk praeses, T. v. d. Ploeg Jr. van Smilde, scriba en Ds. Segboer van Zwartsluis, assessor. De notulen der vorige vergadering worden zonder verandering goedgekeurd.

De praeses verwelkomt Ds. Segboer, die voor de eerste maal de vergadering van deze gecombineerde classis bijwoont en eindigt met den wensch, dat Z.Ew. evenals zijn beminde voorganger Ds. Fernhout, een open oog moge hebben voor en krachtig mede moge werken tot de reformatie der kerken in onze provincien.

Ds. Segboer dankt voor menig warmen handdruk Z.Ew. bij dat begin der vergadering gegeven en voor de goede woorden van den praeses en spreekt zich duidelijk uit over het beginsel der reformatie.

Wegens afwezigheid der Deputatie en het niet insenden van een schriftelijk verslag, moest de mededeeling van het behandelde in de synode-vergadering achterwege blijven, zeer tot leedwezen der broederen. Een dergelijk lot onderging het verslag der ten deele gehouden kerkvisitatie. Besloten werd dat de verschillende deputaten zullen moeten zorg dragen dat in de November-vergadering een en ander ter tafel is.

De belangen van een 2-tal kerken, die met de organisatie van 1816 wenschen te breken, werden besproken. Ds. Allaart werd aangewezen als consulent voor de één kerk, n.l. Wierden en Ds. Kruijswijk voor de andere, n.l. Staphorst.

Het onderzoek naar art. 41 D. K. gaf tamelijk bevredigende uitkomsten. Een 4-tal kerken vroegen het advies der vergadering in zake de uitoefening der tucht.

De classis vereenigde zich met het voorstel van de kerk van Zwartsluis, om de wenschelijkheid uit te spreken van de publiceering van de handelingen des kerkeraads, doch liet de uitvoering aan de vrijheid der kerken over.

De kerken werden vermaand getrouwer de officieele berichten in de *Kerkbode* te plaatsen. De klacht van de kerk van Enschede omtrent het afwijken van het doel der *Kerkbode* moest de classis accepteeren. Echter er was eenig uitzicht op verbetering.

De kerkeraden werden verzocht, maar vele vragen op te zenden, n.l. zulke, die den welstand der kerken ten goede kunnen komen.

De vraag van de kerk van Hoogeveen om tijdelijke combinatie van beginsels van kerken met zijne kerk stuitte op bezwaren. Een geleerde zal in deze zaak om advies worden verzocht.

Ds. Spoel van Kampen blijft aangewezen voor de »korte predicatie." In de volgende vergadering zal een referaat geleverd worden. Referent: Ds. Segboer; onderwerp: Doopgetuigen. Hierin zal moeten uitkomen het doel waartoe en gevallen waarin Doopgetuigen worden gevraagd, benevens omschrijving van later mandaat.

Nadat Ds. Segboer gekozen was als consulent voor de kerken van Stad- en Ambt-Vollenhoven en de korte notulen werden goedgekeurd, eindigde Ds. Segboer met dankzegging.

P. N. KRUIJSWIJK, *h. t. Praeses.*
T. v. D. PLOEG JZN., *h. t. Scriba.*

WINTERSWIJK, 5 Sept. 1890. In aansluiting bij zijn bericht van 26 Maart l.l. (*Heraut* No. 641) en van 18 Juni l.l. (*Heraut* No. 653) deelt de kerkeraad der Ned. Geref. kerk van Winterswijk mede, dat bij 't bestuur van de Kerkelijke Kas ingekomen zijn als antwoord op de verzonden circulaires of tengevolge van persoonlijke bezoeken, de volgende bedragen, welke hierbij met hartelijke dankbetuiging aan de gevers verantwoord worden. Collecten: Arnemuiden *f* 11; Harlingen *f* 12.50; Rockanje *f* 2.05; Beetgum *f* 5; Garijp *f* 5; Buitenpost *f* 7.50; Bedum *f* 11; Arnhem *f* 16.07; IJsselstein *f* 2; Groningen *f* 8; Gouda *f* 4; St. Anna Parochie *f* 4; Den Helder *f* 3.50. Giften: Deventer *f* 11; Vorden *f* 30; Amersfoort *f* 7.60; Harderwijk *f* 3; Apeldoorn *f* 16.20; Zutphen *f* 36.50; Dieren, Doesburg en Ellecom *f* 31.75; Aalten *f* 97.11; Zeist-Driebergen *f* 38.08; Utrecht *f* 117.01. Alzoo totaal *f* 479.87.

Voor dit bedrag, vermeerderd met ruim zooveel door de gemeente zelve bijeengebracht, was terrein voor een kerkgebouw gekocht. In overleg met het bestuur der Kerkelijke Kas is nu besloten om de jaarlijksche opbrengst van genoemd terrein, thans als tuin verhuurd, in de kas voor de proceskosten te storten, zoolang deze kosten nog niet gedekt zijn; daarna zal de huur voor noodlijdende kerken en personen bestemd worden. Zoodra de Heere God geeft dat de Christ. Geref. kerk en de Ned. Geref. kerk ineen smelten, zoodat het onnoodig wordt het aangekochte terrein langer in eigendom te bewaren, zal men zoeken den grond zoo goed mogelijk weer van de hand te doen en van den prijs het totaalbedrag der van buiten ingekomen gelden stotten in de kas voor bovengenoemde doeleinden.

Moge door Gods ontfermingen dat oogenblik weldra aanbreken.

Namens den kerkeraad der Ned. Ger. kerk van Winterswijk,
G. W. TE VOORTWIS, *Scriba.*

WINSUM c. a., 8 Sept. '90. Door de goedertierenheid Gods mochten wij sedert onze vermelding (*Heraut* van 27 April ll.) van de uit 22 N. G. kerken ons gewordene collecten of gedeelten daarvan ten behoeve van onzen Kerkbouw, weder met een nagenoeg gelijk aantal giften worden verblijd, van welke wij hier, met hartelijke dankzegging aan de hulpvaardige kerken en personen, opgave doen.

Van de navolgende 15 Ned. Geref. kerken ontvingen wij: Silvolde 1/4 kerkcollecte *f* 2; Wetsinge-Sauwert een deel k. c. *f* 4.41; Oosterbierum 1/2 coll. lezingen reformatie *f* 12.50; Doesburg *f* 2.63; Anjum 1/2 collecte *f* 14.66; Delft *f* 10; Arnhem 1/4 k. c. *f* 13.70; Gaastmeer *f* 1 50; Amsterdam deel collecte *f* 35; Schoonrewoerd coll. hulpbeh. kerken *f* 6; Nieuwerbrug a. d. Rijn *f* 9.65; Zuid-Beijerland *f* 3; Gerkesklooster *f* 14.45; Maassluis *f* 10; Maasland gedeelte van coll. noodl. kerken *f* 15.

Voorts nog van Ds. Wymings, de collecte bij gelegenheid eener door ZEerw. gehoudene reformatie-preek te Spannum *f* 2.50; uit het busje van de wed. v. d. Brug te Spannum *f* 1.50; van br. A. Elshout Rz. te Lollum uit Amsterdam ontvangen onder lett. N. O. voor de behoeftige kerk te Winsum *f* 5; uit Midlum van een arbeider *f* 1; van N.N. te Oosterlittens *f* 1.

Met de in April verantwoorde giften te zamen eene som van *f* 397.84, waartoe nog slechts weinig meer dan 1/7 van het aantal Ned. Geref. kerken bijdroeg.

Moge deze opmerking, in verband met onze deels door ons zelven, deels van uit onze naaste omgeving bekend gemaakte en kenbaar gewordene hulpbehoevendheid, een voldoende spoorslag zijn voor al de overige kerken, om ons hulpe te bieden, naar dat hare leden zich met tijdelijke goederen bedeeld mogen vinden, behoudens wat in eigen boezem en van elders om geldelijken steun roept.

»Een *voldoende* spoorslag", namelijk uit hoofde van bij de kerken door genade aanwezige en sprekende behoefte om ook in deze zaak den Koning der kerk te mogen dienen, van Wien onze verwachting door genade alleen kan zijn en ook werkelijk is in de bewustheid van onzen hulpbehoevenden toestand, alsmede van ons beginsel en oogmerk.

Gevoelen wij ten aanzien van de zusterkerken, welker opgewektheid en drang, om de »fel besprongen en zwaar geladen kerk van Winsum" te helpen, ons kenbaar mocht worden, den liefelijken band van vereeniging daardoor niet weinig versterkt en nauwer toegehaald, worde zulks van de zijde der ons reeds te hulp gekomen en te komen kerken ten onzen aanzien nog zooveel meer gevoeld als »het zaliger is te geven dan te ontvangen"; zij het aan beide zijden tot opscherping der liefde en der goede werken, en alzoo tot meerdere verbreiding van des Heeren eer.

J. VAN DER MEULEN, *V. D. M.*
A. STRIKWERDA, *Admin. K. K.*

Voor Kinderen.

Onze kleeren.

I.

Er zijn menschen en kinderen genoeg, die op de vraag waar lak of laken, gember of gruttemeel van daan komen, niet zoo in eens 't antwoord zonden weten. Een oolijke jongen fopte er eens heel wat andere, door hun een pennehouder te laten zien die, zei hij, gemaakt was van een »stekelvarkensveer." Lang niet allen begrepen, dat hij hen voor den gek hield. We gebruiken honderden dingen alle dagen, zonder te weten van waar zij komen.

Zoo ook met onze kleeren.

Jan b.v. draagt een buis. Maar weet hij nu ook waar 't van gemaakt is?

»Zeker, van laken!"

»Ja maar, dat laken dan? 't Groeit toch niet."

Jan weet het niet, en evenmin hoe zijn flanellen borstrok in de wereld kwam.

Om over alle kleeren die in de wereld gedragen worden te spreken, zou men wel een menschenleven noodig hebben. Bij 't eene volk loopt men in dierenvellen; bij 't andere in kleeren van bladen gemaakt of van boomschors. Eigenlijk doen wij net hetzelfde; alleen kan men de huiden en de planten voor onze kleeding gebruikt, niet zoo goed meer herkennen; ze zijn *verwerkt*. En over de kleeding, zooals beschaafde menschen dragen willen we eens spreken. Wel zijn er ook volken die nagenoeg in 't geheel geen kleeren dragen, maar die lezen ook zeker de *Heraut* niet.

Onze kleederen bestaan hoofdzakelijk uit vierderlei stoffen. Die *grondstoffen* zijn *katoen, linnen, zijde* en *wol*. Wie nu even nadenkt, ziet, dat we er dus twee gebruiken uit het planten- en twee uit het dierenrijk. Oudtijds konmen er ook het delftstoffenrijk bij rekenen, maar sinds de harnassen als nutteloos zijn afgeschaft, doet het delfstoffenrijk bij de kleeren slechts den dienst van ondergeschikte. Missen kan men 't echter volstrekt niet. Denk maar aan de *naald*.

Een der eerste stoffen, die tot onze kleeding dienen, is het *linnen*. In ons land wordt het meest alleen voor onderkleeren gebruikt. Doch in andere landen draagt men er ook mantels en andere bovenkleeren van, gelijk bij ons wel in warme zomerdagen. In vroeger tijd was het linnen ondergoed zoo algemeen in gebruik, dat men dit laatste nog altijd »linnengoed" noemt, al loopt er tegenwoordig heel veel katoen onder. Waarom dat laatste zoo is zullen we straks zien.

Linnen wordt nog altijd gemaakt van vlas. Zoo was het reeds in overoude tijden, want dat het linnen al vóór 4000 jaar bekend was, kunt ge uit den Bijbel weten. Als de vrienden eens het museum van oudheden te Leiden bezoeken, kunnen zij daar mummies zien, Egyptische lijken, in linnen gewikkeld, dat 30 eeuwen en meer oud is. Dat linnen is ruw en ge zoudt er zeker minder graag een hemd van dragen. Dat bij den tabernakel ook linnen werd gebruikt en we van fijn linnen in de Schrift lezen, is u zeker bekend. In onze Bijbels wordt het dikwijls »lijnwaad" genoemd, dat wil zeggen: stof of doek van linnen.

We lezen van de priesters, dat zij linnen kleederen droegen en koning David huppelde